

ACTUALITATEA LUI CERCHEZ

Teatrul de Stat Brăila, Teatrul de Stat Oradea (secția română), Institutul de Teatru „I. L. Caragiale”: Ziariștii de Al. Mirodan

Cele trei noi versiuni scenice ale *Ziariștilor* trebuie salutate cu bucurie. Fiecare din ele a pus în evidență alte valori ale textului, fiecare nouă versiune întregind imaginea pe care o avem asupra acestei lucrări dramatice.

La Brăila, piesa lui Mirodan și-a păstrat intactă actualitatea. Și nu atât în ce privește faptele povestite pe scenă, cât mai ales în ce privește esența morală, fondul umanist al personajelor. Figura lui Cerchez, îndeosebi, chiar dacă o întâlnim astăzi multiplicată în realitate sau tocmai de aceea, rămâne la fel de pregnantă, rămâne același exemplu scenic de maturitate, de elan, de pasiune și partinitate al conducătorului comunist.

Regizorul Dumitru Dinulescu a sezișat cu acuitate acest lucru, punind accentul cu precădere pe definirea caracterelor, pe adevărul de conținut al personajelor. Înainte de a se preocupa de problemele spectacologice în ansamblul lor (care n-au fost nici ele neglijate), tânărul regizor brăilean a înțeles să analizeze în profunzime semnificația fiecărui personaj în parte, să-i confere locul exact în problematica piesei. A rezultat de aici, din punct de vedere strict regizoral, o deosebită claritate a mesajului.

Am subliniat aportul strict regizoral, întrucât în spectacol s-a verificat un ușor dezechilibru de raporturi între personaje, dar aceasta nu dintr-o eroare de concepție a regiei. Dezechilibrul se datorează unor diferențe de capacitate actoricească, pe care le vom arăta imediat. Rolul lui Cerchez a fost atribuit lui Dumitru Pîslaru, tânăr actor de o reală sensibilitate artistică și de o deosebită seriozitate profesională. Personajul lui Pîslaru a comunicat cu fidelitate integritatea, căldura, larga omenie a lui Cerchez din textul piesei, cum și fermitatea lui partinică. În special în relațiile cu figurile pozitive ale piesei, Pîslaru a demonstrat o

înțelegere scenică fără cusur. N-a mai demonstrat-o însă față de personajul Tomovici și în punctul acesta i-am ghicit limitele. Tomovici a fost jucat excelent de către Eugen Popescu. Actorul acesta a deslușit cu pregnanță toate laturile unui caracter și ale unei conștiințe descompuse și a izbutit să le redea cu multă forță, convingător, potrivit unui ritm caracteristic, și interior și aparent. Actoricește vorbind, Pîslaru n-a rezistat în întregime confruntării cu Eugen Popescu. De aici, un ușor decalaj — ca prestigiu, ca forță și prezență — între Cerchez și Tomovici, decalaj care n-a falsificat mesajul piesei, dar l-a nuanțat oarecum diferit de intențiile autorului. Pentru a preciza, Pîslaru are nevoie de mai mult nerv, de mai multă fermitate scenică și — în mai mică măsură — de mai mult simț comic. Nu știm dacă aceste date se pot împlini în timp, dar ne-am socotit datori să le indicăm.

Cu excepția unor stângăcii (ac'oricești, nu proprii personajului), Gheorghe Hauca a imprimat o foarte potrivită naivitate și prospețime plină de elan, lui Brînduș, redactorul ce-și desăvârșește calificarea gazetărească sub ochii noștri. În schimb, R. Dumitrescu (Toth) nu s-a străduit destul să dea greutate rolului secretarului de partid pe care l-a întruchipat trecînd cu oarecare ușurință peste problematica personajului.

Firească, savuros și modest în același timp, Nae Nicolae a făcut din Romeo o foarte bună compoziție, căreia nu i-a lipsit decît ceva mai multă mobilitate. Mobilitatea, de pildă, cu care s-a mișcat Gheorghe Lazarovici, realizînd o figură pregnantă din Mișu Rozenblum. La capitolul compozițiilor, se cuvine să amintim și economia de mijloace cu care Gheorghe Gheorghiu (Leu) și Viorel Brînzaș (Gurău) au înfățișat două prototipuri de oameni „înceți”, dacă nu retrograzi, fără a-i priva însă de naturalețe și individualitate.

Personajele feminine (Marcela și Dorina) au apărut la început mai conturate (Jeny Dumitrescu, respectiv Tanți Negoescu), dar treptat-treptat au devenit tot mai șterse, pînă la o completă aplatizare.

Cele trei decoruri au fost concepute de Mihail Gavriloș în concordanță cu indicațiile autorului, dar numai în ce privește linia, conturul — coloritul fiind prea închis și atmosfera rezultată astfel neîmpărtășindu-ne pe deplin din optimismul nereținut al piesei. (Ne referim îndeosebi la biroul redacțional.)

Spectacolul la care am asistat a fost urmat de discuții cu publicul, discuții foarte interesante și instructive. Cronicarul (care împărtășește punctele de vedere exprimate de către spectatori) salută cu bucurie inițiativa teatrului brăilean de a relua o veche — și nejustificat părăsită — modalitate de contact între oamenii de teatru și public. Am dori-o însă frecventă și sperăm s-o vedem răspîndită și în sălile altor teatre din țară.

Deși va surprinde, menționăm dintru început calitatea decorurilor semnate de Nagy Sandor la spectacolul *Ziariștii* al Teatrului de Stat din Oradea. Respectînd autenticitatea mediului, aducînd o notă de prospețime și luminozitate, ele au contribuit la crearea atmosferei atît de specifice a unei redacții.

Ceea ce caracterizează *Ziariștii* lui Mironid pe scena acestui teatru este patosul mobilizator și combativitatea care animă fiecare scenă, fiecare interpret. Regizorul Dan Alexandrescu are meritul de a fi alcătuit o distribuție omogenă și de a fi imprimat spectacolului un ritm de desfășurare dinamic. Dramatismul conflictului și-a sporit astfel intensitatea, conturîndu-se ca o luptă a întregului colectiv de redacție împotriva acțiunii denigratoare întreprinse de Tomovici. Ion Marinescu, în rolul lui Cerchez, s-a detașat ca o personalitate puternică. A fost viguros și volubil, intransigent și spiritual, sobru și febril, aidoma unui vulcan care erupe atunci cînd adevărul e în pericol (poate prea temperamental față de luciditatea care caracterizează personajul). În rolul lui Tomovici, Ilie Iliescu i-a fost un bun adversar. Multiplele fațete ale măștii pe care o simte desprinzîndu-i-se, au fost redată cu firescul nuanțelor, marcînd astfel trecerea de la cinism la spaimă și de aici la isterie, atunci cînd propria ei adevărată lui față a fost descoperită. Din acest punct de vedere, finalul actului doi ni se pare edificator. Un reflector luminează fața lui Cerchez, imobilizată în cadrul ușii, care îl sfredește pe Tomovici cu ochii lui scăpărători; acesta, mic, încovoiat, în penumbră, se zbate să-și stăvilească ascensiunea. Inutil; Cerchez trece peste eforturile lui.

Omogenitatea distribuției a făcut ca spiritul de echipă al colectivului de redacție să se releve ca o trăsătură distinctă a spectacolului. Interpreții au jucat cu multă sinceritate și vervă. Eugen Nagy a creat un tinăr sprinten și entuziast, la primele lui pagini de izbîndă și chin (Brînduș). Eugen Țugulea, ascunzînd o flacără nebănuită sub aparența calmului, a realizat un personaj senin și intransigent (Toth). Constantin Adamovici a înfățișat cu discreție farmecul unui reporter agitat, febril, iradiînd căldură și abnegație sub aparența superficialității (Roméo Ionescu). Jean Săndulescu și Nicolae Toma au întruchipat doi redactori juvenili și entuziaști, din păcate episodici (respectiv Vișoru și Pietrosu). Valeriu Grama, în rolul secretarului de redacție, a reușit în cîteva momente să fie convingător în panica și febrilitatea care se cereau redată — mai puțin în alte momente și în general în mișcare necontrolată.

Cristina Tăcoi a prezentat pe Marcela în culori palide, aproape neobservată, ceea ce a dat o neașteptată semnificație personajului. Dragostea nu s-a impus astfel ostentativ (din afară), ci discret (cu amară ironie).

Ion Marinescu (Cerchez) și Ilie Iliescu (Tomovici) — Teatrul de Stat din Oradea

Scenă din „Ziaristii” — Studioul Institutului de Teatru „I. L. Caragiale”

Regizorul a găsit soluții interesante, amănunte inspirate care să caracterizeze într-o expresie fugară anumite situații sau caractere. Cerchez îl admonestează pe Brînduș; vocea tună, ochii scapără. Brînduș e distrus. Dar o mină caldă îi strecoară discret o țigară: mina lui Cerchez. O mașină țîșnește spre gară cu ziarul încă fierbinte. O clipă totul amuțește. Apoi, mai multe perechi de ochi nedormiți se aprind și se avîntă înaintea mașinii, acolo unde așteaptă un om și adevărul.

Spiritul care a animat colectivul orădean în interpretarea acestei piese i-a asigurat prosopețimea și actualitatea.

Piesa lui Mirodan pe scena studioului Institutului de teatru „I. L. Caragiale” a cunoscut o interesantă punere în scenă. Regia spectacolului — prof. Al. Finți și lectorul George Rafael — și-a edificat concepția pe ideea: „toți trebuie să plătim taxe de intrare în comunism”. Această idee a determinat, în mare, tot destinul reprezentației care s-a transformat, pe de o parte, într-o pledoarie pentru o abnegantă și entuziastă

contribuție la construirea socialismului — cu o excepție, toți redactorii „Vieții tineretului” strînși în jurul lui Cerchez militează pentru această necesitate — și, pe de altă parte, într-un rechizitoriu împotriva celor care vor să intre cu „bilet de favoare” în comunism — Tomovici și Pamfil. Tot timpul spectacolului, această idee regizorală a delimitat cu claritate și pregnanță cele două tabere care se înfruntă, ridicînd la rangul unei colizii de mare însemnătate disputa de idei și principii dintre pozițiile amintite. Totuși, prețuind aceste idei regizorale, va trebui să remarcăm în ce privește unele interpretări de bază, că ideea regiei a fost oarecum subliniată prin neglijarea unei alte laturi care face farmecul deosebit al textului: umorul. Ne referim mai ales la interpretarea eroului-cheie Cerchez. Ion Dichiseanu a izbutit foarte bine atunci cînd l-a interpretat pe Cerchez ca pe un om dintr-o bucată, cînd a marcat intransigența redactorului-șef. Tînărul actor a uitat însă de notele lirice și de replica spumoasă a eroului lui Mirodan, a uitat să accentueze suficient fața deschisă, glumeață, una din calitățile determinante ale

firii acestui avocat incoruptibil al adevărului. O mai serioasă studiere a personajului, o mai adâncă sondare a propriilor sale posibilități interpretative ar fi ajutat pe Ion Dichiseanu să creioneze un personaj care s-ar fi impus prin complexitatea sa. Aceasta s-ar fi cerut cu atât mai mult, cu cât Cornel Niculescu a făcut o realizare remarcabilă, interpretând personajul negativ, pe Tomovici. Felul în care el a izbutit să redea figura acestui caracter descompus, a imprimat spectacolului însuși o notă care-l distinge de alte puneri în scenă de până acum. Tânărul interpret a disimulat cu multă îndemânare adevărata fizionomie a „tragicului mic-burghez”, în așa fel încât dezvăluirea ei păstrează multe elemente de surpriză. Așa cum își rostește replicile Cornel Niculescu în actul I, ești gata să-l crezi că n-a acoperit „cazul Ion Gheorghe” decît pentru motivul că acesta e într-adevăr un calomniator, și că relațiile sale cu Pamfil n-ar juca nici un rol. Ulterior, Cornel Niculescu se dovedește stăpînul unei întregi palete interpretative, completînd trăsăturile personajului său cu noi amănunte interesante și cu forță de caracterizare. Amintim aerul de siguranță ce-l afișează cînd folosește numele lui Voinea pentru a dispune scoaterea din pagină a materialului referitor la Ion Gheorghe.

Două măști veridice în intențiile lor caricaturale au realizat Gh. Mazilu (Gurău) și Cornel Revent (Leu). Poantele ironice la care a recurs primul, pentru a-și desena personajul, au contribuit la deplina satirizare a categoriei de oameni din care acesta face parte. C. Revent a compus masca unui funcționar care privește totul numai prin intermediul narațioanelor de lege, în pieptul căruia „în loc de inimă bate un buget”, simplificînd personajul, cîștit în fond, dar limitat.

Acestui grup i s-a opus tabăra redactorilor situați în prima poziție a luptei pentru adevăr. Cală Pogonat (Toth) a dăruit personajului ei, pe lingă dirzenie și hotărîre, multă căldură interioară. Secretarul de partid devine în interpretarea ei un vajnic apărător al „stăpînilor noștri — cititorii”, oamenii

muncii. Sergiu Tudose (Romeo) a redat natura de argint viu a reporterului special, vioiciunea sufletească și verva lui contaminantă. Stelian Pepene (Brînduș) a fost prea timorât și lipsit de aripile romantice pe care i le-a conferit autorul. Smaranda Manoliu într-un rol episodic (Pietrosu) a izbutit o creație de reținut prin firescul și spontaneitatea trăirii. Romel Stînciugel (Mișu Rozenblum) a evidențiat în primul rînd dragostea secretarului de redacție față de soarta ziarului, zbuciumul lui legat de eventuala întîrziere a apariției acestuia, satisfacția de a ieși din încurcătură.

Noile versiuni scenice ale *Ziariștilor* au confirmat marea înfrîurire pe care o exercită pilda ziariștilor comuniști asupra conștiinței publicului. Meritoriu e faptul că în toate spectacolele s-au accentuat superioritatea morală și intransigența constructorilor vieții noi. Tabăra eroilor pozitivi s-a afirmat cu vigoare, depășind în toate compartimentele, prin spirit și avînt, pe cei de teapa lui Tomovici și Pamfil. De pe scenă a răsunat cu însoflete mesajul eroilor comuniști, mesaj care sădește în inimi încrederea și bucuria de a ne număra printre oamenii situați alături de Cerchez.

În același timp, cele trei noi versiuni scenice au constituit prilej de reușite actoricești: Ion Marinescu, Eugen Nagy și Eugen Țugulea (Oradea), Eugen Popescu și Ion Pîslaru (Brăila), Cornel Niculescu, Smaranda Manoliu și Sergiu Tudose (Institutul de Teatru) au dovedit o grijă vrednică de elogi în accentuarea trăsăturilor de caracter care definesc personajele interpretate. Prin diversitatea tipurilor realizate, chiar atunci cînd era vorba de unul și același personaj, acești actori, și alături de ei și alții din spectacolele analizate, au demonstrat inepuizabila gamă de interpretare de care dispun tinerii noștri actori.

Ziariștii au trăit la cîțiva ani de la prima lor apariție pe scenă o nouă strălucire. E o biruință nu numai a autorului, ci și a teatrelor care au pus în scenă această piesă.

Cronicar

ACOLO UNDE SE PRĂBUȘESC ILUZIILE

Teatrul Municipal: Moartea unui comis-volajor de Arthur Miller

În patria sa, America, Arthur Miller este recunoscut și refuzat totodată. Premii mijlocii, premii prestigioase și premii faimoase, culminînd cu imbatabilul — în Statele Unite — „Pulitzer Prize”, i-au însoțit la rînd conturarea personalității de dramaturg. Broadwayul

l-a dat însă uitării în ultimele stagiuni, eliminîndu-l — nu se știe pînă cînd — de pe afișe. „Îl propunem pe Arthur Miller la titlul de dramaturg nr. 1 al Americii de azi!” — scria un cronicar dramatic, exprimînd o opinie mai generală —, dar comisia